

IN MEMORIAM

Na prehodu iz leta 2013 v leto 2014 smo andragogi izgubili kolegico in kolega, ki sta svoji življenji oplemenitila z delom, ki traja dlje od življenja samega. Oba sta bila strokovnjaka, ki sta povezovala svojo zavzetost pri delu za ljudi z raziskovanjem in ustvarjanjem. Čeprav sta bila pripadnika različnih generacij, je bila njuna skupna epistemologija humanizem.

MAG. JOŽE VALENTINČIČ (1926–2013)

Konec decembra 2013 smo se poslovili od pedagoga in andragoga mag. Jožeta Valentinčiča. Delati pregled njegovega bogatega življenja in dela nikakor ni preprosta naloga. Leta 1986, ko je Jože za svoje zasluge na področju vzgoje in izobraževanja *prejel najvišje državno priznanje* – tedaj se je imenovalo Žagarjeva nagrada –, sem v priložnostnem prispevku ob podelitvi napisal, da »uspešno gradi svojo ‚življenjsko piramido‘, čeprav je njeno temeljno ploskev zelo široko zastavil«, prav zato pa, da »rabi toliko več sposobnosti, moči in vztrajnosti, da bi jo zgradil do vrha«, dodal pa sem še, da jo bo »nemara ravno zaradi širine temeljev, na katerih jo je začel graditi, še bolj zanesljivo zgradil, kot bi jo sicer«. Uporabljeno prisposodbo naj potrdim s podatki iz njegove življenjske in poklicne poti.

Na življenjsko pot je stopil 7. marca 1926 v Podbrdu v Baški grapi, poklicno pot je začel kot učitelj v osnovni šoli. Kmalu se je začel razgledovati po možnostih, da bi svojo izobrazbo razširil in poglobil; zamikal ga je študij pedagogike in psihologije, ki si ga je lahko »privoščil« le ob delu. To mu je takoj odprlo nove poklicne možnosti, saj je že med študijem delal kot vzgojitelj v domu za srednješolce, po diplomi na filozofski fakulteti pa je postal najprej profesor pedagogike ter ravnatelj na učiteljskišči, potem pa je napredoval na položaj šolskega nadzornika.

Izkušnji, da je mogoče študirati tudi ob delu in ne le v mladosti, kar je tedaj še veljalo kot splošno veljavni model in pravilo v izobraževanju, gre bržkone pripisati levji delež pri njegovi odločitvi, da se je že sorazmerno kmalu na svoji poklicni poti zapisal »andragogiki« in izobraževanju odraslih.

V šestdesetih letih je deloval kot strokovni svetovalec na Zvezi delavskih univerz. Tedaj zanj ni bilo več dilem – bil je predvsem andragog, čeravno je z izobraževanjem odraslih ves čas segal tudi do otroka, denimo s predavanji za učitelje in starše, ki so bila stalnica njegovega poklicnega delovanja in jih niso ustavila niti spreminjanja delovnih mest in vlog, niti upokojitev, niti leta. Izobraževanje odraslih mu je ponudilo številne izzive. Poleg že navedenega delovanja pri Zvezi delavskih univerz (ZDU) in poljudnega predavateljstva, rdeče niti njegovega poklicnega delovanja, prevzame *pionirsko vlogo pri*

ustanavljanju Andragoškega društva Slovenije (ADS), ki je bilo ustanovljeno leta 1968 v okviru ter v tesni vsebinski in organizacijski povezavi z ZDU. Postal je prvi predsednik ADS in animator ter povezovalac razvoja izobraževanja odraslih in andragoškega društva v Sloveniji z razvojem izobraževanja odraslih in zvezo andragoških društev v Jugoslaviji. Tudi ali predvsem po njegovi zaslugi se je tedaj andragoška dejavnost v Sloveniji začela pospešeno razvijati. Stiki s tedaj najbolj priznanimi andragogi v Beogradu in Zagrebu, kjer so nastala tudi v svetu prepoznavna žarišča razvoja andragoške teorije in prakse, so mu omogočili, da je obogatil svoje znanje z najnovejšimi spoznanji o izobraževanju odraslih in andragogiki v svetu.

Iz ZDU zvabi Jožeta Valentinčiča leta 1969 nov izziv, in sicer Zavod SR Slovenije za šolstvo. Tam najprej začne kot pedagoški svetovalec – seveda za področje izobraževanja odraslih –, potem pa prevzame mesto vodje novoustanovljenega *sektorja za izobraževanje odraslih*. Pod njegovim vodstvom se razvije mreža pedagoških svetovalcev za izobraževanje odraslih, ki delujejo v vseh organizacijskih enotah zavoda. Danes lahko rečemo, da šolstvo niti prej niti kasneje ni imelo močnejše in bolj kakovostne strokovne službe in skupine za to področje izobraževanja. Žal jo je politika s kasnejšimi reformami razpustila, to pa je tudi Jožeta Valentinčiča pripravilo, da je zapustil Zavod za šolstvo in spet prevzel novo delo. Postal je *urednik in direktor učiteljskega glasila Prosvetni delavec* (današnji Šolski razgledi), od koder je odšel v pokoj. Pred tem pa je še, v skladu s trdnim prepričanjem, da se izobražujemo vse življenje, na Filozofski fakulteti v Ljubljani dosegel naziv magister pedagoških ved.

Ob svoji redni zaposlitvi je bil Jože Valentinčič ves čas žlahten učitelj. Koliko predavanj je v svojem življenju opravil (za starše, učitelje in druge), ni vedel. Za njihovo naštetje zagotovo potrebujemo več stotic. Veliko je tudi njegovih člankov in knjig. Večidel je pisal o izobraževanju odraslih, kar kažejo tile naslovi: *Metode izobraževanja odraslih* (1963), *Delo z odraslimi* (1968), *Osnove andragogike* (1973), *Nenehno izobraževanje* (1982), *Sodobno izobraževanje odraslih* (1983), *Usposabljanje za delo* (1993). Njegovi uspešnici pa sta s po tremi ponatisi tudi: *Kako pomagamo otroku pri učenju* (1965, 1967, 1970) ter *Priprava in vodenje sestankov* (1970, 1974, 1978). Deli *Sodelovanje s starši* (1981) in *Demokratično vodenje skupine* (1987) dodatno osvetljujejeta celovitost njegovega pisanja.

Jožetu Valentinčiču lahko priznamo *naziv pionirja tako pri razvijanju izobraževanja odraslih* kot tudi pri širjenju znanja, kako razvijati demokratične odnose v skupini in pri vodenju sestankov. Bil je priljubljen učitelj, mentor in svetovalec staršem pri vzgoji otrok in vsem, ki smo imeli srečo, da smo živeli ob njem in z njim. Za to opravljeno delo, s katerim je utiral nove poti in zadovoljeval potrebe mnogih, tako strokovnjakov kot tudi drugih, ki jim je posredoval svoje znanje, smo mu globoko hvaležni. Obogatil je obdobje, v katerem smo živeli skupaj z njim, in se trajno vpisal v zgodovino slovenskega izobraževanja, še posebej izobraževanja odraslih in razvoja vseživljenjskosti učenja.

ALENKA GOLOB (1964–2014)

Nepričakovano, sredi življenjske poti, stara komaj 50 let, je za posledicami hude, zelo hitro napredujoče bolezni umrla Alenka Golob, magistra specialne in rehabilitacijske pedagogike. Kruta in neizprosna usoda je Alenko ustavila tik pred tem, ko naj bi dosegla vrh svoje poklicne poti – postala bi doktorica pedagoških znanosti na področju andragogike; od tega jo je ločilo le dokončno oblikovanje že napisanega besedila in zagovor doktorske disertacije z naslovom Načrtovanje tranzicijskih procesov in izdelava tranzicijskih programov za osebe s posebnimi potrebami v kontekstu inkluzije in vseživljenjskega učenja. S tem bi postala prva v Sloveniji, ki bi na tako visoki strokovni in akademski ravni povezala dve področji vzgoje in izobraževanja ter pedagogike – andragogiko ter specialno in rehabilitacijsko pedagogiko, kjer je že prej dosegla magistrski naziv. Ljudi, ki bi tako povezali dve sicer dopolnjujoči se stroki, v Sloveniji nimamo in so izjemno redki tudi v svetu.

Študij obeh strokovnih področij pa nikakor ni bila le neka formalna potreba in namera Alenke Golob, bil je nadgradnja dela, ki se mu je posvečala ves čas po pridobitvi visokošolske izobrazbe s področja specialne in rehabilitacijske pedagogike. Svojo poklicno pot je začela leta 1984, ob odprtju Centra za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič v Dragi pri Igu. Najprej je delala z otroki, kot je to navadno za delavce v specialni in rehabilitacijski pedagogiki, ker pa jo je čedalje bolj privlačilo delo z odraslimi osebami s posebnimi potrebami, je postala vodja doma za odrasle na Škofljici in vodja organizacijske enote Center za institucionalno varstvo odraslih oseb v CUDV. Alenka pa je povezanost obeh strok in svoje delo na obeh področjih (specialni in rehabilitacijski pedagogiki ter andragogiki) obogatila še z aktivnim delovanjem na civilnodružbenem področju – v prostovoljskih ali nevladnih organizacijah. Tudi tu se ni izogibala odgovornosti, saj je bila v zadnjih letih na specialnopedagoškem področju predsednica Društva specialnih in rehabilitacijskih pedagogov, na andragoškem pa predsednica Sekcije Andragoškega društva Slovenije za odrasle osebe s posebnimi potrebami. Mogoče bi iz tega podatka sklepali, da je ambiciozno posegala po vodstvenih funkcijah. Tega ni bilo v Alenkini naravi! To je delala, ker je v tem videla možnost, da pripomore k ustrežnejšemu obravnavanju oseb s posebnimi potrebami, posebno odraslih, v naši družbi. To vem, ker sva z Alenko veliko sodelovala: skupaj sva načrtovala projekte ter strokovne posvete in konference pa tudi program društva za ciljno skupino odraslih s posebnimi potrebami. Vsebine teh projektov so bile, če naštejemo le nekatere: andragog pri izvajanju učenja in izobraževanja odraslih s posebnimi potrebami; inkluzivno izvajanje izobraževalnih programov za odrasle s posebnimi potrebami; terminologija na področju specialne in rehabilitacijske pedagogike.

Poleg osebne človeške težnje, da pomaga odraslim osebami s posebnimi potrebami, je Alenko Golob pri poklicnem delu vodilo tudi kritično ocenjevanje zdajšnjih razmer in zavzemanje za spremembe in novosti. Še posebej jo je spodbujalo naslednje:

- da izobraževalna politika v Sloveniji ne namenja ustrezne pozornosti odraslim osebami s posebnimi potrebami; zanje praviloma ne predvideva posebnih sistemskih ukrepov in programov, ki bi omogočali in pospeševali njihovo specifično izobraževanje in učenje;

- da skrb za posebne populacije praviloma preneha po končanem šolanju otrok in mladine, potem pa so prepuščeni svojim lastnim zmožnostim, možnostim, okoliščinam in iznajdljivosti; prevlada občutek, da se te osebe lahko same znajdejo in da lahko same poskrbijo za svoj razvoj – s tem tudi za učenje in izobraževanje – do konca življenja, ali pa se pričakuje, da bodo to breme prevzeli sorodniki;
- da ni ustreznih študijskih programov, ki bi študentom dajali znanje z dveh področij vzgoje in izobraževanja – specialne in rehabilitacijske pedagogike ter andragogike in tako povezovali znanje obeh strok.

Prizadevala si je, da bi odpravili to diskriminacijo v izobraževanju in razvijali priložnosti za odrasle ljudi s posebnimi potrebami ter pospeševali njihove integracije. Zavzemala se je za to, da bi se družba v ta namen ustrezno organizirala, to pa naj bi bil skupni cilj tako andragogov kot tudi specialnih pedagogov. Razmišljala je o tem, da bi za postopno ureditev teh vprašanj bilo treba zasnovati razvojni projekt, po temeljiti proučitvi njegovih ugotovitev pa bi predložili ustrezne sistemske rešitve in ukrepe. Poleg stroke, ki se imenuje specialna in rehabilitacijska pedagogika, bi morali zasnovati in imeti tudi stroko za obravnavanje odraslih, to je specialno in rehabilitacijsko andragogiko. Če upoštevamo zdajšnje stanje, so to vizionarska razmišljanja. Hvaležni smo ji za delo, ki ga je opravila, ter za pobude in predloge, ki jih je dala. Tudi zato jo bomo pogrešali. Ob tem prezgodnjem odhodu ji lahko obljubimo, da bomo njeno delo nadaljevali. Pogrešali jo bomo kot ljubo, globoko čutečo, iskreno in jasno mislečo ter odkrito osebo, zmeraj pripravljeno na sodelovanje.

Zoran Jelenc